

Sociálna práca v školstve

Mgr. Peter Lengyel, PhD.

ČO JE A ČO NIE JE ŠSP

- špecializovaná oblasť sociálnej práce,
- je jedným z polí pôsobnosti profesie sociálneho pracovníka.
- školský sociálny pracovník prináša jedinečné znalosti a skúsenosti do školského systému a do podpory študentov.
- práve tieto skúsenosti a znalosti sú potrebné pre rozvoj kľúčových kompetencií žiakov a študentov.
- aktivity majú vytvoriť čo najlepšie prostredie a podmienky nielen pre vzdelávanie, ale aj pre nadobúdanie osobných schopností a sebavedomia študentov.

ČO JE A ČO NIE JE ŠSP

- Školská sociálna práca je chápaná ako prostredník medzi školou, rodinou a komunitou
- Školská sociálna práca nie je školský klub a nie je oddelenie dávok v hmotnej núdzi

ŠKOLA

RODINA

Školská sociálna práca

KOMUNITA

Vývoj školskej sociálnej práce

- 1906/07 New York, Hartford, Boston, Chicago
- 1913 – Rochester – v školskom systéme
- Visiting techachers
- 1916 – Culbert's statement
- 1969 – Lela Costin – Štúdia o význame ŠSP
- 1995 – pokusy p.Širokého a p.Labátha robiť aktivity ŠSP
- 2006 – Vznik školskej sociálnej práce v SR

ŠKOLSKÁ SOCIÁLNA PRÁCA

- Jedna z možných činností soc. pracovníka
- Neprebádaná oblasť sociálnej práce
- Práca s detským klientom v školskom prostredí
- Prelínanie s pedagogickými metódami
- Klient – dieťa, rodina, učiteľ, trieda, skupina

SUBJEKT A OBJEKT ŠSP

- Školský sociálny pracovník
- Škola
- Klienti

ŠKOLSKÝ SOCIÁLNY PRACOVNÍK

- Vykonávateľ ŠSP
- Odborník v oblasti
- Fundovaný človek v súvislostiach

Aké sú zásady a súvislosti ?

- Teória nám slúži na obzory a názory iných, realita je však okolo nás
- Kto nie je pripravený sa mýliť, nikdy nepríde s niečím novým
- Nevieme, čo bude ďalej
- Život nie je lineárny, ale organický
- Každý vie, čo chce a ak nevie, čo chce, tak vie, aspoň to, čo nechce.
- Takmer všetko sa dá, keď sa chce
- Neexistujú holé prípady
- Death Valley

Aké sú zásady a súvislosti ?

- Školstvo je navrhnuté na svoj obraz
- Byrokracia v štáte a legislatíva je nastavená tak, aby produkovala ďalšiu byrokráciu a legislatívu
- Nauč sa kľučkovať medzi tým, balansovať na hrane
- Svet je otázkou priorít (dôverný zlodej)

Sociálno-patologické javy v spoločnosti

- Závislosť na štátnej pomoci
- Nezamestnanosť
- Kriminalita
- Negramotnosť
- Závislosti
- CAN-syndróm
- Obchod s ľuďmi

- Každý SPJ je dôsledkom nedostatočne riešenej situácie klienta, ktorý sa ocitá v sociálnej sieti (ak)
- Sociálna politika určuje rozsah a formu pomoci, sociálne služby
- Existujú SPJ v spoločnosti, ktoré nie je možné ovplyvniť a existujú, ktoré ovplyvniť možno
- Takmer každý SPJ sa k sociálnemu pracovníkovi dostane až v pokročilej fáze
- Systém v spoločnosti je nastavený tak, že nerieši človeka, ktorému hrozí problém, ale rieši až človeka, ktorý má problém

Zmena prístupu

- V rámci zmeny prístupu k SPJ sa čoraz viac dbá na prevenciu – predchádzanie SPJ
- Prevencia je však zatiaľ len na papieri
- Reálne neexistujú ucelené funkčné programy prevencie SPJ
- ZBASTARČENIE prevencie
- Rómovia, závislosti, kriminalita

SP - SPJ

- Sociálna práca sa metódami a formami snaží predchádzať, zmierňovať následky a zamedziť opakovaniu problému
- Ľudia si mýlia sociálnu prácu ako „ukážem ti cestu“ s „dostanem“.
- Inštitúcie sa musia rozhodnúť, čo budú podporovať

Odstraňovanie rizík

- Pravdepodobnosť, že vznikne SPJ je menšia ako skutočnosť, keď sa stane.
- Zameraním na detekciu rizík odvraciamе potrebu riešenia
- Prevencia stojí menej ako intervencia
- Úspešná prevencia je nutná v čo najnižšom veku
- Realizovateľný je mladší a starší šk.vek

Predpoklady prevencie

- Formovateľný klient
- Rovesnícka skupina
- Odbornosť
- Možnosť sledovať vývoj a prognózu
- Čas a priestor na formy a metódy SP
- Legislatívne podmienky a možnosť tvorby správneho tlaku na zmenu.

ŠKOLA

- Miesto, kde deti musia chodiť
- Inštitúcia, s ktorou rodičia musia komunikovať
- Možnosť porovnania vďaka rovesníkom
- Skupinová dynamika
- Relatívne odborný personál

SPJ, ktoré môže škola ovplyvniť

- Kriminalita (právne vedomie)
- CAN (skorá detekcia a „neprerastenie“)
- Záškoláctvo (pracovné návyky)
- Obchodovanie s ľuďmi (ochrana osoby)
- Osobné problémy (možnosť zdôveriť sa)
- Nezamestnanosť (podpora vzdelania)
- Odňatie dieťaťa z rodiny (vých. opatrenia)

Komplex prevencie a intervencie

- Sociálno-právna ochrana detí
- ÚPSVaR
- Mestský, obecný úrad
- SÚD
- Výchovné opatrenia
- Škola ako spolupôsobiteľ
- OZ, cirkevné inštitúcie
- Nikto okrem školy nemá čas na prácu

Úloha školy v systéme

- Prevencia SPJ, národných plánov
- Vyhľadávacia činnosť
- Detekcia problémov
- Pohovory s rodičmi, základná diagnostika problému
- Oslovenie hierarchickej inštitúcie
- Spoluúčinnosť na opatrení

Zle pochopené úlohy školy v SP

- Voľnočasové aktivity
- Návštevy v rodinách, rozhodovacie právomoci
- Dozor na súťažiach, školských akciách
- „Dievča pre všetko“
- Činnosti špeciálneho pedagóga
- Presunutie všetkej zodpovednosti na soc.pracovníka

SPJ v škole

- Záškoláctvo
- Šikanovanie
- Krádeže
- Problémové správanie
- Experimentovanie s drogami
- Nelátkové závislosti

Pozitívna sociálna klíma

- Atmosféra školy/triedy
- Sociálna kontrola
- Bezpečnosť
- Možnosti na aktivitu
- Možnosti sebarealizácie
- Jasné pravidlá
- Otvorenosť a systém

Kompetencie a úlohy

Školský sociálny pracovník

- Plní úlohy v oblasti prevencie a riešenia sociálno-patologických javov u detí, svojimi aktivitami pôsobí na pedagógov, žiakov a ich zákonných zástupcov za účelom vytvorenia pozitívnej sociálnej klímy v škole,
- Venuje osobitnú pozornosť žiakom zo sociálne a emocionálne znevýhodneného prostredia, žiakom vyžadujúcim si špeciálno-pedagogickú, psychologickú, psychiatrickú pomoc, alebo mimoriadnu zdravotnú starostlivosť.
- Konzultuje a intenzívne komunikuje s pedagógmi, žiakmi a ich zákonnými zástupcami pri riešení sociálno-výchovných problémov, najmä záškoláctva, agresie, šikanovania, delikvencie a syndrómu CAN.
- Sprostredkúva prepojenie školy s poradenskými zariadeniami a inými odbornými zariadeniami zaoberajúcimi sa starostlivosťou o deti a rodinu
- Vytvára podmienky pre efektívnu kooperáciu v rámci školy a triedy.
- Vypracúva plán preventívnych aktivít pre školu
- Bezprostredne pracuje s triednymi kolektívami, samosprávou školy a formálnymi i neformálnymi skupinami v zariadení.
- Prijíma a skúma podnety najmä od pedagógov, žiakov a zákonných zástupcov v otázkach sociálno-patologického správania.
- Vede evidenciu riešených prípadov
- Odborné odporúčanie sociálneho pracovníka je pre školu záväzná.

Aktivity školského soc.pracovníka

- diagnostika sociálneho prostredia tried
- spoločné hodiny s pedagógom - triednícké hodiny, hodiny etiky, náboženstva, občianskej výchovy
- podpora žiakov vyžadujúcich si osobitnú pozornosť
- zavedenie schránky dôvery s následnou možnosťou reakcie
- tvorba tematických nástieniek podporujúcich informovanosť o problematikách
- tvorba letákov pre rodičov a pedagógov
- mediačné a diskusné činnosti
- plán preventívnych aktivít
- organizácia preventívnych aktivít
- účasť na pedagogických poradách, informovanie pedagógov
- analýza záškoláctva a dodržiavania povinnej školskej dochádzky
- organizácia námatkových kontrol odľahlých častí školy (šatne, WC, dielne, telocvične)
- účasť na ZRŠ
- koordinácia protidrogových aktivít
- prieskumné, vyhľadávacie a mapovacie činnosti
- tvorba siete kontaktov s poradenskými zariadeniami
- prezentačná činnosť
- školské i mimoškolské aktivity
- podpora záujmovej činnosti detí
- evidencia prípadov
- účasť na metodických školeniach
- konzultácie s rodičmi, žiakmi, pedagógmi

Klient sociálnej práce

- Nedokáže samostatne prejsť cez problém
- Potrebuje krátkodobé sprevádzanie
- Potrebuje preklenúť situáciu
- Zneužíva systém
- Má mechanickú prekážku
- Má zdravotnú prekážku
- Nevie akú má prekážku

Klient školskej sociálnej práce

- Dieťa, žiak
- Rodič
- Rodina
- Učiteľ
- Trieda
- Skupina

Dieťa

- Pomenúva problémy len do miery, kde siaha jeho vývoj
- Pri popisovaní problému nie je nad vecou
- O problémoch rodiny hovorí so strachom zo zhoršenia situácie
- Používa často fantáziu a do výpovedí vkladá túžby
- Nemá toľko predsudkov ako dospelý

Otázky pre detského klienta

- Otázky musia byť kladené k veku
- Dvojsmyselné otázky nevedú nikam
- Čím menšie dieťa, tým vkladá viac fantázie
- Čím staršie dieťa, tým účelovejšie
- Kontrolné otázky
- Osvedčené sú otázky s požiadavkou na vysvetlenie a pocit
- Otázky by nemali vyzývať na očakávanú odpoveď
- Nedávame hlúpe otázky typu „Čo si o sebe myslíš ?“
- Nenarábame so strachom, ale staviame na prirodzenom pociť dieťaťa

Komunikácia s rodičom

- Matka Levica bráni mláďa
- Rodičia chránia svoje dieťa za každú cenu
- Rodičia vravia „neviem čo mám robiť“
- Rodičia vravia „nepohnem s ním, je taký“
- Rodičia uznajú chybu
- Rodičia bagatelizujú problém
- Rodičia použijú všetko proti škole, ak je ich vážnosť, resp. hrdosť ohrozená
- Rodičia sa vyhrážajú vzatím dieťaťa zo školy
- Rodičia sa hanbia, ak majú ísť na UPSVaR

Rodič

- Hanbí sa
- Je nešťastný
- Je bezradný
- Je nahnevaný
- Je pohodlný
- Je ústretový
- Je arogantný

Rodina

- Má svoju identitu
- Má svoju intimitu
- Má svoje zvyky
- Má svoje „úchylky“
- Má svoju vieru
- Má svoj rozpočet
- Má svoje okolie
- Má svoje tradície a rituály

Učiteľ

- Má vždy pravdu
- Keď ju nemá, tak to zahrá tak, že skúša...
- Straší
- Má rád deti
- Je bojazlivý
- Chce byť krytý a stáva sa pasívny
- Stráca orientáciu v realite
- Hodnotí vždy a všade
- Pozná vekové osobitosti
- Dokáže motivovať
- Dokáže primerane komunikovať s dieťaťom
- Má snahu učiť deti
- Venuje deťom svoj čas
- Je „čitateľsky negramotný“
- Je kolegiálny

Trieda

- Má svojho triedneho
- Má rozvrh hodín
- Má skupiny
- Má skupinovú dynamiku
- Má svoj majetok
- Má svoju nálepku
- Hrá o naj...
- Žne úspechy a trpí za hriechy
- Nemožno z nej odísť
- Nemožno si ju vybrať
- Má rodičovské združenia
- Má chlapcov a dievčatá

Skupina

- Frakcia triedy
- Športová skupina
- Neškolská skupina
- Krúžok
- ŠKD
- Komunita
- Dobrovoľnosť a sloboda

Organizačné formy

- Hodinové sety
- Pohovor s dieťaťom
- Pohovor s rodičom
- Spoločné ZRŠ
- Preventívne hodiny
- Spoločné sedenia na UPSVaR
- Denné kontroly
- Opatrenia, alternatívne opatrenia